

Kraneled langdysse

Stenaldergravpladsens sidste grav med udsigt over Østersøen

Da Danmarks første bondekultur - den såkaldte "Tragtbægerkultur" - i begyndelsen af bondestenalderen for ca. 5.400 år siden opførte langdysse her ved Kraneled, var landskabet ganske anderledes. En tæt løvskov dækkede dengang Danmark og med introduktionen af agerbruget, begyndte man med flintøkser og afbrænding på de lettere jorder, at skabe små rydninger for marker. Det kaldes for svedjebrug. Herved blev 10.000 års jæger-samler tilværelse siden seneste istid gradvist afløst af et mere bofast bondesamfund.

Med bondesamfundet fulgte anlæggelsen af synlige grave som denne langdysse - grave som ikke blot var et sidste hvilested for udvalgte personer,

men også tjente som samlingsplads og markering af stammens område. Livet som bonde stillede også krav om mere solide og permanente huse til både mennesker, husdyr og forråd. Den første tid som bonde var dog sikkert meget usikker. Derfor supplerede jagt og fiskeri i skoven og havet stadig livsgrundlaget.

Langdysens opbygning

Kraneled-langdysse blev fredet i 1945, men har aldrig været arkæologisk undersøgt, og der kendes ingen fund fra den. I vestenden af den 35 x 6 meter store, rektangulære gravhøj ses tre kantstillede bæresten fra et smalt lukket dyssekammer. Syd for kammeret er højen afgravet og kammeret blev herunder sikkert plyndret for indhold. Den vestlige bæresten mangler og oprindeligt var gravkammeret dækket af en nu forsvundet dæksten.

Den asymmetriske placering af det synlige dyssekammer antyder, at den ganske velbevarede høj rummer flere træ- eller stenbyggede gravkamre, som måske blev tilføjet over tid gennem udvidelser af den oprindelige høj. Langs højens fod ses endnu størstedelen af de tætstillede randsten, som tydeligt markerer højen i landskabet.

Et forsøg på rekonstruktion af hvordan der kunne have set ud her ved Kraneled for ca. 5.400 år siden. Bopladser med solide langhuse ligger i små rydninger sammen med primitive marker. I baggrunden Tragtbægerkulturens grave i lang- og runddysse.
Tegning: Henrik Vester Jørgensen ©

Seneste fund fra gravpladsen

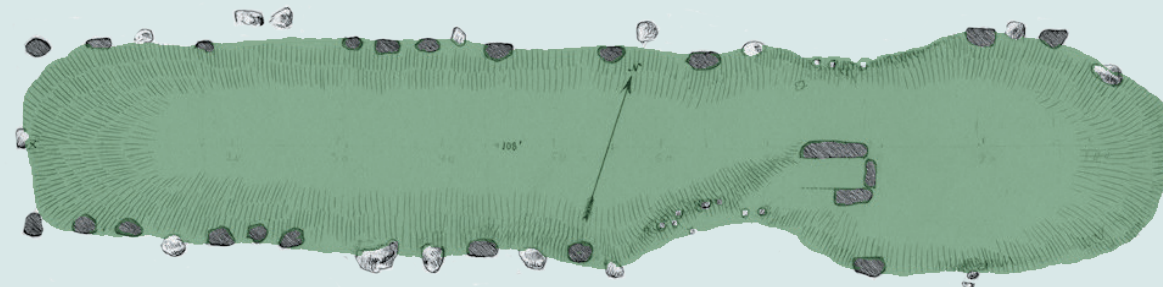

Foto: Prøhl / Mistreu ©

Stenen herover ligger nu ved en gård i Kraneled, men menes at stamme fra den sløjfede runddysse nord herfor. De 33 små indhuggede og her opmalede fordybninger, såkaldte "skålgruber" blev typisk tilføjet i bronzealderen (1.700-500 f.Kr.). De tolkes som frugtbarhedstegn indhugget på toppen af stenene i de gamle stenaldergrave.

En gravplads ved Kraneled

Langdysse lå ikke alene. Fra Nationalmuseets arkiver ved vi, at der frem til 1879 lå endnu en langdysse lige nordøst for den bevarede. Fra en privat udgravning stammer flintøkser og -dolke. Yderligere en runddysse, hvor der skulle været fundet lerkar, lå på samme tid i marken ca. 100 m. mod nord. Den blev fjernet før 1936 og det formodes at en sten med indhuggede skåltegn stammer herfra - se faktaboksen til venstre.

Grundplan af den bevarede Kraneled-langdysse tegnet under Nationalmuseets fredning i 1945. Langdysse blev restaureret i 1958, hvorunder en del af de væltede randsten blev genrejst.
Tegning: Nationalmuseet ©

På marken lige syd for Kraneled by lå også en runddysse, som blev sløjfet på samme tid. Endvidere har der ligget fire små høje ved vestsiden af Skansevej ca. 400 meter syd for langdysse - så tilsammen har der været en hel gravplads i området.

De mindre rund- og langdysse som her ved Kraneled var forbeholdt enkeltpersoner. Disse grave var forløbere for Tragtbægerkulturens fuldt udviklede fællesgrav i de store jættestuer.

Det anslås, at der i løbet af blot få århundreder i bondestenalderen blev anlagt omkring 25.000 storstensgrave i Danmark. Med rette betegnes dette som danmarkshistoriens første "byggeboom". Omkring 2.500 af disse grave er mere eller mindre bevaret til i dag.

Kraneled Long Barrow

Welcome to the Bronze Age long barrow grave at Kraneled. In the east end of this 35 x 6 meter hill, you can see three support stones from the originally sealed burial chamber, which has never been excavated. The long barrow was raised by the Funnel Beaker culture, which represented Denmark's earliest agricultural society around 5.400 years ago.

The long barrow is one of two known at this site. Up until 1879, another long barrow lay just to the north-east of the extant mound, and a further round barrow lay in the field around 100 meters to the north. The fields surrounding Kraneled are also known to have contained another round barrow and four other mounds, all of which were demolished prior to the Nature Conservation Act of 1937.

Although round barrows and long barrows were individual burial sites, they were frequently reused over time. They were the precursors of the Funnel Beaker culture's fully developed communal passage graves. These mounds also functioned as meeting places and territorial markers for the community. Altogether, it is thought that around 25.000 megalithic graves were raised in Denmark, of which 2.500 have been more or less preserved and are protected today.

Kraneled langdolmen

Willkommen beim Langdolmengrab der Jungsteinzeit hier in Kraneled. Am östlichen Ende des 35 x 6 m grossen Hügels sind drei Tragsteine der ursprünglich geschlossenen Dolmenkammer zu sehen, die wahrscheinlich nur eine der aus Steinen oder Holz gebauten und nie untersuchten Grabkammern des Hügels ist. Der Langdolmen wurde in der "Trichterbecherkultur", die vor ungefähr 5.400 Jahren die erste Bauernkultur Dänemarks war, errichtet.

Der Langdolmen ist der eine von zwei bekannten Dolmen. Bis 1879 lag hier nördöstlich des bewahrten Langdolmens ein weiterer Langdolmen, sowie auf dem Feld ca. 100 m nördlich, ein weiterer Runddolmen. Auf den Feldern der Kraneled Gegend sind weiterhin ein Runddolmen und 4 Hügel bekannt, die alle abgetragen worden sind, bevor das Gesetz über den Natur-/Denkmalschutz 1937 in Kraft trat.

Rund- und Langdolmen waren Bestattungen für Einzelpersonen, die jedoch oft wieder benutzt wurden. Sie stellten die Vorläufer der voll entwickelten Gemeinschaftsgräber in grossen Ganggräbern der Trichterbecherkultur dar. Die Grabstätten wurden auch als Versammlungsorte und territoriale Markierungen benutzt. Man geht davon aus, dass ca. 25.000 Megalithgräber errichtet wurden, wovon heute um die 2.500 noch mehr oder weniger bewahrt sind und unter Denkmalschutz stehen.

Se mere om Kraneled langdysse på www.fortidsmindeguide.dk og www.vordingborg.dk eller scan QR-koden til højre.

